

kaffe, gummi og kobber. Særlig vægt lægges der på fremstilling og kritik af den aktuelle engelske priskontrol, såvel den direkte kontrol som statsindkøbene og udbyttekontrollen. Bortset fra et enkelt kapitel om public utilities holdes monopolpolitikken uden for fremstillingen.

Forfatteren påberåber sig gang på gang Adam Smith for den almindelige kritik af de priskontrollerende foranstaltninger og en række forskellige branchetidsskrifter for de mere konkrete urimeligheder, som er en følge af disse foranstaltninger. Det indrømmes, at den offentlige intervention i prisdannelsen var et nødvendigt led i den økonomiske mobilisering under krigen; men i efterkrigsårene forringer den effektiviteten. Kritikken efter denne linie forekommer anmelderen mere at være en tros-sag end at være sagligt underbygget. En række af de ulemper ved den offentlige intervention i prisdannelsen, som forfatteren påviser for efterkrigen, måtte også kune findes for krigsårene; men trods ulemperne modvirkede den offentlige prispolitik vel inflationen under krigen og har også gjort det i efterkrigsårene. Forfatteren går slet ikke ind på den kilde til inflation, som ligger i Englands betalingsforhold over for udlandet, som de har stillet sig i de senere år, og undgår derved overhovedet at behandle en afgørende grund til, at meget af interventionen opretholdes. Derfor kan forfatterens kritik ikke være afgørende. Både den og hele fremstillingen af prisdannelsen og prispolitikken mangler sammenhæng. Det svælg, der er mellem de almindelige udbuds- og efterspørgselskurver og den faktiske prisdannelse i England i dag, er ikke udfyldt, lige så lidt som der er gjort forsøg på at tilpasse den Smith'ske liberalisme på et samfund, hvis pengeforhold er i uorden.

Niels Banke.

Hal Koch og Alf Ross: Nordisk Demokrati. Westermann, København, Halvorsen & Larsen, Oslo, Natur och Kultur, Stockholm 1949. 480 sider. Pris: 37,50 kr.

To vidt forskellige personligheder, det »levende ords« folkelige forkynder Hal Koch og den stringente videnskabs talerør Alf Ross, har slået sig sammen til at udgive et digert

kollektivværk om det nordiske demokrati. Man har lov til en formodning om, at den temperamenternes og synspunkternes forskellighed, udgiverne repræsenterer, har gavnet bogen m. h. t. både udvælgelsen af medarbejdere og hver enkelt medarbejders spillerum.

Bogen henvender sig i hele sin form til et bredt, politisk vågent publikum, og det skader ikke denne hensigt, at enkelte afsnit stiller nok så strenge krav til læserens udholdenhed. Man er taknemmelig for hverken at finde et panegyrikus for vore politiske leverformer og institutioner eller en patentopskrift for »det sande demokratis« gennemførelse, men saglige fremstillinger af det nordiske demokratis foreteelser, krydret med adskillig kritik. Det er netop det, der gør bogen særlig værdifuld i politisk-pædagogisk henseende — og værd at læse også for fagmanden.

Af værkets to dele er den første, historiske vistnok den i alle henseender mest vellykkede. Efter I. Anderssons fortrinlige forspil om Ældre Demokratisk Tradition i Norden får de tre nordiske hovedlande ordet til tre emner, nemlig Demokratiets Teknik, De Politiske Partier og Folkerørelserne, hvert land ved hvert emne repræsenteret gennem een forfatter. Som særlig belærende kan blandt disse ni bidrag fremhæves J. Westerstahls fremstilling af det svenske partivæsen og G. Heckschers af Organisationerne i svensk folkestyre. Blandt kapitlerne om Demokratiets Teknik er Sven Clausens om Danmarks Vej til Folkestyret unægtelig det mest velskrevne —, men det svageste i indholdsmæssig henseende. Det skyldes nok mest en vis skødesløshed i begrebsdannelsen der identificerer demokratiet som sådant med dets individualistisk-liberale type, men ignorerer den rousseausk-kollektivistiske.

Den anden, systematiske del, indledes med Alf Ross' bidrag Hvad er Demokrati?, hvis grundtanker er kendte fra forfatterens store bog om demokrati af 1946. Yderligere 18 kapitler skal herefter belyse demokratiets problematik fra forskellige sider. Her forekommer udvalget af medarbejdere og emner mig noget tilfældigt, og bidragenes lødighed tildels mangelfuld. Ingemar Hedenius, det bedste filosofiske hovede, vi for tiden har i Skandi-

kaffe, gummi og kobber. Særlig vægt lægges der på fremstilling og kritik af den aktuelle engelske priskontrol, såvel den direkte kontrol som statsindkøbene og udbyttekontrollen. Bortset fra et enkelt kapitel om public utilities holdes monopolpolitikken uden for fremstillingen.

Forfatteren påberåber sig gang på gang Adam Smith for den almindelige kritik af de priskontrollerende foranstaltninger og en række forskellige branchetidsskrifter for de mere konkrete urimeligheder, som er en følge af disse foranstaltninger. Det indrømmes, at den offentlige intervention i prisdannelsen var et nødvendigt led i den økonomiske mobilisering under krigen; men i efterkrigsårene forringer den effektiviteten. Kritikken efter denne linie forekommer anmelderen mere at være en tros-sag end at være sagligt underbygget. En række af de ulemper ved den offentlige intervention i prisdannelsen, som forfatteren påviser for efterkrigen, måtte også kunne findes for krigsårene; men trods ulemperne modvirkede den offentlige prispolitik vel inflationen under krigen og har også gjort det i efterkrigsårene. Forfatteren går slet ikke ind på den kilde til inflation, som ligger i Englands betalingsforhold over for udlandet, som de har stillet sig i de senere år, og undgår derved overhovedet at behandle en afgørende grund til, at meget af interventionen opretholdes. Derfor kan forfatterens kritik ikke være afgørende. Både den og hele fremstillingen af prisdannelsen og prispolitikken mangler sammenhæng. Det svælg, der er mellem de almindelige udbuds- og efterspørgselskurver og den faktiske prisdannelse i England i dag, er ikke udfyldt, lige så lidt som der er gjort forsøg på at tilpasse den Smith'ske liberalisme på et samfund, hvis pengeforhold er i uorden.

Niels Banke.

Hal Koch og Alf Ross: Nordisk Demokrati. Westermann, København, Halvorsen & Larsen, Oslo, Natur och Kultur, Stockholm 1949. 480 sider. Pris: 37,50 kr.

To vidt forskellige personligheder, det »levende ords« folkelige forkynder Hal Koch og den stringente videnskabs talerør Alf Ross, har slået sig sammen til at udgive et digert

kollektivværk om det nordiske demokrati. Man har lov til en formodning om, at den temperamenternes og synspunkternes forskellighed, udgiverne repræsenterer, har gavnet bogen m. h. t. både udvælgelsen af medarbejdere og hver enkelt medarbejders spillerum.

Bogen henvender sig i hele sin form til et bredt, politisk vågent publikum, og det skader ikke denne hensigt, at enkelte afsnit stiller nok så strenge krav til læserens udholdenhed. Man er taknemmelig for hverken at finde et panegyrikus for vore politiske leverformer og institutioner eller en patentopskrift for »det sande demokratis« gennemførelse, men saglige fremstillinger af det nordiske demokratis foreteelser, krydret med adskillig kritik. Det er netop det, der gør bogen særlig værdifuld i politisk-pædagogisk henseende — og værd at læse også for fagmanden.

Af værkets to dele er den første, historiske vistnok den i alle henseender mest vellykkede. Efter I. Anderssons fortrinlige forspil om Ældre Demokratisk Tradition i Norden får de tre nordiske hovedlande ordet til tre emner, nemlig Demokratiets Teknik, De Politiske Partier og Folkerørelserne, hvert land ved hvert emne repræsenteret gennem een forfatter. Som særlig belærende kan blandt disse ni bidrag fremhæves J. Westerstahls fremstilling af det svenske partivæsen og G. Heckschers af Organisationerne i svensk folkestyre. Blandt kapitlerne om Demokratiets Teknik er Sven Clausens om Danmarks Vej til Folkestyret unægtelig det mest velskrevne —, men det svageste i indholdsmæssig henseende. Det skyldes nok mest en vis skødesløshed i begrebsdannelsen der identificerer demokratiet som sådant med dets individualistisk-liberale type, men ignorerer den rousseausk-kollektivistiske.

Den anden, systematiske del, indledes med Alf Ross' bidrag Hvad er Demokrati?, hvis grundtanker er kendte fra forfatterens store bog om demokrati af 1946. Yderligere 18 kapitler skal herefter belyse demokratiets problematik fra forskellige sider. Her forekommer udvalget af medarbejdere og emner mig noget tilfældigt, og bidragenes lødighed tildels mangelfuld. Ingemar Hedenius, det bedste filosofiske hovede, vi for tiden har i Skandi-

navien, viser sig i behandlingen af Filosofiska Skäl för Demokratien ikke på sin sædvanlige højde. Emnet er overmåde fristende, og bidraget indeholder adskillige tilløb til analyser af stor principiel rækkevidde, men det er, som om Hedenius ikke har magtet på begrænset plads at koncentrere, hvad han åbenbart har at sige. — Blandt medarbejderne savner man den altid originale Nordmand Johan Vogt, hvis »Tanker om Politik» (1947) vidner om, at han i en diskussion om demokratiet kunne have fremsat et indlæg, det havde været værd at høre på.

Der er emner, man savner i denne bogens anden del. Demokratisk kulturpolitik fx. er ikke udtømt med skolen (H. Arvidson), ungdomsopdragelsen (Hal Koch) og religionen (Hal Koch). Der kunne i dag være adskillig anledning til — netop overfor et bredt publikum — at fremhæve demokratiets forhold til den videnskabelige forskning og forskningsfrihedens betydning for demokratiet. Det ellers meget indgående sagregister indeholder ikke stikordene forskning, videnskab, universitet, ikke engang almindelig kulturpolitik. Mellem kirke, skole og ungdomsopdragelse på den ene — forskningen på den anden side ligger der noget for demokratiet aldeles afgørende, nemlig den (desværre kun så kaldte) borgerlige oplysning, og dette emne dækkes kun ufuldstændigt gennem H. Tingstens — fortræffelige — afhandling om den demokratiske presse. M. h. t. pressens rolle i demokratiet kunne der iøvrigt have været anledning til et supplerende afsnit om den i mellemtiden i kraft satte, i sin art enestående svenske presselov. Demokratiets forhold til planøkonomien er temperamentfuldt, men altfor ordknap behandlet af W. Keilhau, og det lille afsnit om dirigeret økonomi i M. Bonows forudgående artikel Demokrati och Ekonomi er ikke noget tilstrækkeligt supplement dertil, især, da det begrænser sig til synspunktet »fuld beskæftigelse». Emnet planøkonomi er for tiden — og vil gennem nogen tid fremefter — være af så central betydning i demokratisk debat, at det nok havde fortjent en bredere og mere alsidig behandling. — Endelig savner man ganske en fremstilling af socialpolitikken. Også her kan der henvises

til registret, hvor dette stikord optræder en eneste gang, og når man slår det pågældende sted, s. 432 op, læser man dér under en omtale af skatteprogression og indkomstudjævning følgende sætninger: »Härmed försvaras även den oformliga understödspolitiken. Man tar oproportionerliga belöpp från fåtalet och ger åt de många utan att begära något annat til gengäld än deras röster». Det er alt, bogen har at sige om socialpolitikken, som almindeligvis anses for at være en af nordisk demokratis mest karakteristiske foreteelser. Kunne man ikke have bedt F. Zeuthen, Kj. Philip eller Jørgen Dich om en lodig behandling af socialpolitikken i de nordiske lande? — Forfatteren til det her citerede bidrag om Sjukdom och Hälsa inom Demokratien er Johan Hansson, bogens svenske forlægger. Har det, må man spørge, været bydende nødvendigt at lade ham komme til orde som medarbejder med et så uigennemtænkt og dilettantisk bidrag, der ligger langt under værkets niveau iøvrigt? Også omkring retsstatsideologien — hvis man ønskede den repræsenteret — måtte det have været muligt at finde en mere habil pen.

Tyngden af de her fremførte indvendinger opvejes mangfoldigt af bogens gode sider. En række bidrag er fortrinlige — foruden de allerede nævnte vil jeg fremhæve E. Lindgrens om administrationen og det ganske korte men indholdstunge af Chr. A. R. Christensen om Det kompliserte Samfunn og Demokratiet. For at sikre bogens planlagte engelske udgave den repræsentative virkning, den tilsigter, ville det være så meget mere ønskeligt i denne engelske udgave at undgå de nævnte svagheder.

Typografisk og illustratorisk er værket en præstation, som vi kan være bekendt.

Th. Geiger.

Wilfred Owen: Automotive Transportation. Trends and Problems. Brookings Institution, Washington DC 1949. 148 sider. Pris: 2 \$

Denne lille Bog er delt i to Dele: »Background of the problem» og »Possibilities for the future».

I første Del gives en Redegørelse for den